

bomenbieb.nl

Boombeheerplan 2025-2035

HORTUS BOTANICUS,
AMSTERDAM

COLOFON

Opdrachtgever:

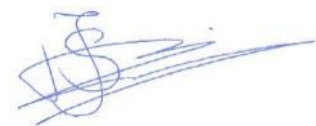
Hortus Botanicus Amsterdam

Mevr. Iko Koevoets (Hoofd Tuin en Collectie)

Uitvoerende partij

Bomenbieb

Dhr. Simen Brunia

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'S. Brunia'.**Datum rapportage**

11 november 2025

Inhoud

Colofon	2
1. Inleiding	3
1.1 Aanleiding en achtergrond	4
1.2 historie Hortus Botanicus	5
1.3 Situering	6
1.4 Definities	6
1.5 Beheerplan 2025-2035	6
1.6 Betrokkenen	7
2. Visie op beheer	7
2.1 Visie	8
2.2 Zonering: Elk tuindeel een eigen doel	8
2.3 Bomenbeheer bij solitaire bomen	9
2.4 Bomenbeheer in bosplantsoenen	10
2.5 Afstoting van collectie	13
3. Huidige situatie	13
3.1 Inventarisatie	13
3.2 Analyse solitaire bomen	14
3.3 analyse Bosplantsoenen	15
3.4 conclusie analyse	19
4. Werkplan	19
4.1 Werkplan 2025-2035	20
4.2 Tijdlijn	23
4.3 Communicatie	24
4.4 Langetermijnvisie	25

1. INLEIDING

In het centrum van Amsterdam aan de Plantage Middenlaan is de Hortus Botanicus Amsterdam al sinds de 17^e eeuw een groene parel voor de hoofdstad van ons land. In 2025 is de verbouwing van de Klimatenkas voltooid en de wens is om nu delen van de tuin door te ontwikkelen en het beheer van de bomencollectie vast te leggen middels dit beheerplan.

1.1 AANLEIDING EN ACHTERGROND

De Hortus wil iedereen inspireren door de schoonheid en diversiteit van planten te laten zien en te benoemen, om zo kennis over planten te vergroten. De Hortus draagt eraan bij dat mensen het belang van planten voor leven op aarde beseffen en daarnaar gaan handelen. Om deze missie te kunnen volbrengen bij het grote publiek, wordt continu gewerkt aan de ontwikkeling van een collectie van planten die dit verhaal vertellen. Dit is alleen mogelijk als planten voldoende ruimte en licht krijgen om zich goed en gezond te ontwikkelen en bovendien aan het publiek zichtbaar zijn. De oppervlakte van de Hortus is beperkt, waardoor zowel met de bestaande collectie als nieuwe aanplant bewuste keuzes gemaakt moeten worden. In het verleden is niet altijd voor relevante lange termijn beplanting gekozen met oog op de wetenschappelijke collectie. Juist in de boombeplanting is het van groot belang om dit recht te zetten.

Op dit moment zijn er delen van de tuin waar de bomen te dicht op elkaar staan om dit mogelijk te maken. Kronen zijn niet meer goed zichtbaar voor het publiek en verdringen elkaar om licht. Door het gesloten kronendek zijn in delen van de tuin nauwelijks groeimogelijkheden voor lagere beplanting. Voor het publiek zijn deze gebieden onaantrekkelijk en niet informatief en voor de betreffende bomen leidt dit vaak tot ziekteverschijnselen en stress.

Momenteel moet de Hortus een omgevingsvergunning voor kap aanvragen voor vereiste bomenkap, welke meestal enkel vanwege ziekte wordt uitgevoerd. Voor goedkeuring van een dergelijke aanvraag is veel tijd vereist. Bovendien wordt bij een omgevingsvergunning voor kap vrijwel altijd herplant van een boom met vergelijkbaar toekomstperspectief verplicht gesteld. Gezien de beperkte oppervlakte van de Hortus en specifiek in deze dicht beplante gebieden, is herplant niet bevorderlijk voor het doel van deze kap. Namelijk het bevorderen van de groeiomstandigheden en de zichtbaarheid van de bestaande bijzondere collectie door het creëren van licht en ruimte.

Met dit bomenbeheerplan wil de Hortus graag een langetermijnplan presenteren, waarmee zorg wordt gedragen voor de bomen in de Hortus vanuit een goed onderbouwde visie keuzes maken. Dit beheerplan zal ruimte creëren voor bomen, die gezond zijn en het verhaal van de Hortus ondersteunen, door afscheid te nemen van bomen die ziek zijn, een veiligheidsrisico vormen of niet binnen de collectie passen en geen bijzondere toegevoegde waarde hebben. Daarmee zal meer aandacht, groeiruimte en een gezonde omgeving

worden gecreëerd voor de waardevolle bomen in de collectie en voor de toekomstig aan te leggen onder beplanting.

1.2 HISTORIE HORTUS BOTANICUS

Vanaf de 17^e eeuw is de Hortus altijd in beweging geweest. Startend met medicinale planten is de collectie door de eeuwen heen altijd uitgebreid, herzien, opnieuw uitgebreid en herzien. Van over de hele wereld zijn zaden, stekjes, bollen tot hele planten en bomen via diverse wegen verkregen. Dit resulteert tegenwoordig in meer dan 6000 verschillende levende collectiestukken.

Het beheer van de collectie in de tuin wordt door professionals gedaan. Zowel het eigen vaste team als een groep vrijwilligers doet onderhoud. Daarnaast wordt een deel uitbesteed. Dit laatste deel betreft met name het boomonderhoud, zowel de inspecties en technische onderzoeken als boomverzorgende werkzaamheden worden door verschillende onafhankelijke marktpartijen uitgevoerd. Sinds 2019 is er een scheiding aangebracht in de partijen die inspecteren, onderzoeken en uitvoeren. Dit voorkomt het adviseren van eigen werk. Ook is het goed voor de inbedding van de bomencollectie in het bredere vakgebied dat externe deskundigen betrokken zijn bij de beoordeling en het onderhoud van de bomencollectie. Op basis van de jaarlijkse veiligheidscontrole worden elke zomer snoeiwerkzaamheden uitgevoerd om de veiligheid van bezoekers te garanderen en om waar nodig de groeiomstandigheden te verbeteren.

Figuur 1: Situering van de Hortus Amsterdam. (Bron: Google maps)

1.3 SITUERING

De tuin ligt aan de Plantage Middenlaan in de Plantagebuurt van stadsdeel Centrum van Amsterdam en is ongeveer 1,2 hectare groot. Het gebied bestaat uit enkele historische en monumentale bouwwerken, de recent gerenoveerde kas en de buitentuin. Daarnaast bevinden zich aan Hortusplantsoen 4 enkele ruimtes en kweekkassen ten behoeve van de winteropslag en opkweek van de tentoongestelde collectie.

1.4 DEFINITIES

In dit beheerplan worden de volgende definities gehanteerd:

Boom – Gedefinieerd zoals in de boomverordening 2014: *“Artikel 1 sub b, boom: een houtachtig, opgaand gewas, zowel levend als afgestorven, met een omtrek van de stam van minimaal 31 centimeter op 130 centimeter hoogte boven het maaiveld; in geval van meerstammigheid geldt de omtrek van de dikste stam.”*

Dunnen – Gedefinieerd zoals in de boomverordening 2014: *“Artikel 1 sub d, dunnen: vellen dat uitsluitend als een verzorgingsmaatregel ter bevordering van de groei van de overblijvende houtopstand moet worden beschouwd en dat is gebaseerd op een door het college vastgesteld of goedgekeurd beheerplan.”*

Systematisch dunnen – Een manier van dunnen waarbij bomen worden weggenomen op basis van een vast patroon.

Selectief dunnen – Manier van dunnen waarbij bomen worden geselecteerd op basis van bepaalde criteria, zodat met name gewenste bomen worden behouden.

Beschermwaardige houtopstand - Gedefinieerd zoals in de boomverordening 2014: *“Artikel 1 sub a, beschermwaardige houtopstand: houtopstand die geplaatst is op de lijst als bedoeld in artikel 10”* Deze lijst is opgesteld door een adviescommissie van de gemeente.

Solitaire bomen - Gedefinieerd in dit document als bomen in de Hortus die onafhankelijk staan van andere bomen en voldoende ruimte en licht hebben. Deze bomen zijn niet gekoppeld aan een specifiek inhoudelijk gebied.

Bosplantsoen - Gedefinieerd in dit document als een gebied waar de dichtheid van bomen hoger is in de rest van de Hortus en waarbij licht en ruimte beperkt wordt door die dichtheid. Bomen in deze gebieden zijn gekoppeld aan het verhaal van het gebied.

1.5 BEHEERPLAN 2025-2035

Dit beheerplan beschrijft de werkzaamheden aan de bomen in de Hortus voor de periode 2025-2035.

In overleg met de gemeente Amsterdam zijn de volgende onderdelen opgenomen in dit beheerplan:

- Visie op het boombeheer van de Hortus (Hoofdstuk 2).
- Huidige situatie van de boombeplanting in de Hortus op basis van eerder uitgevoerde inspecties (Hoofdstuk 3). Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen solitaire bomen en bosplantsoenen.
- Werkplan (Hoofdstuk 4); welke werkzaamheden staan gepland en om welke locaties in de tuin en aantallen gaat het? Hoe worden deze plannen met het publiek gedeeld?

1.6 BETROKKENEN

Voor het opstellen van dit beheerplan zijn de volgende personen betrokken geweest:

- Iko Koevoets, Hoofd Tuin & Collectie, als uitvoerder en opdrachtgever namens Stichting Hortus Botanicus in Amsterdam.
- Livia Franssen, Collectiespecialist “Nederlandse flora van de Toekomst”, als uitvoerder namens Stichting Hortus Botanicus in Amsterdam.
- Sarina Veldman, Collectiebeheerder, als adviseur namens de Stichting Hortus Botanicus Amsterdam.
- Simen Brunia, als adviseur namens de Bomenbieb.
- Hans Kaljee, als adviseur vanuit zijn kennis bij de gemeente Amsterdam.

2. VISIE OP BEHEER

2.1 VISIE

Als botanische tuin vertegenwoordigt de Hortus het plantenrijk in de volle breedte. Net als een ambassadeur voor een land, treedt de Hortus op als woordvoerder, beschermer, verbinder en pleitbezorger. In dit geval namens de planten en hun ecosystemen. De Hortus geeft planten een stem door verhalen te vertellen over hun ecologie, geschiedenis, bedreigingen en vooral betekenis voor mens en natuur. Via educatie, tentoonstellingen en publieksactiviteiten maakt de Hortus planten zichtbaar voor een breed publiek.

De Hortus wil iedereen verbinden aan het plantenrijk. De Hortus slaat bruggen tussen planten en mensen, tussen wetenschap en samenleving, en tussen verleden en toekomst. Als ontmoetingsplek verbindt zij tuinliefhebbers, wetenschappers, beleidsmakers, kunstenaars en burgers rondom de thema's van het plantenrijk. En die verbinding is nodig. Planten vormen de basis van het ecosysteem om ons heen en spelen daarin een cruciale rol voor het leven. Planten moeten daarom beschermd worden. Als ambassadeur vervult de Hortus die rol door het beschermen van kwetsbare en bedreigde plantensoorten, zowel door het houden van levende collecties als door deelname aan conservatieprojecten.

De Hortus doet dat niet alleen. De Hortus zet zich ook in om andere mensen en partijen te motiveren en activeren en benadrukt actief het belang van planten in maatschappelijke discussies over klimaat, duurzaamheid en gezondheid. De Hortus neemt stelling door bewuste keuzes te maken in de bedrijfsvoering en inspireert anderen zo om bij te dragen aan een leefbare, groene wereld.

2.2 ZONERING: ELK TUINDEEL EEN EIGEN DOEL

In de Hortus geeft wil men de plant een stem geven, daarom maakt de Hortus in elk deel van de tuin een keuze met betrekking tot het doel van dat tuindeel. Botanische tuinen hebben vijf verschillende rollen: recreatie, educatie, conservatie, onderzoek en erfgoed. Vanuit die rollen is voor elk deel in de tuin gedefinieerd welke rollen dit deel vervult of hoe dit zich in de toekomst zal ontwikkelen. De keuze hierin bepaalt dus ook de beplanting en verzorging. Doordat de Hortus een onafhankelijke stichting is die niet aan een universiteit is verbonden, heeft de Hortus voornamelijk een educatieve en recreatieve rol, waarbij de verhalen die met de collectie worden verteld centraal staan.

De bomen in de tuin kunnen in drie gebieden worden ingedeeld: twee 'bosplantsoenen' en solitaire bomen (figuur 2, zie definities paragraaf 1.4). De solitaire bomen staan verspreid over de overige delen van de tuin en zijn vaak niet gekoppeld aan het betreffende verhaal van het gebied. Beheer bij deze bomen is daarom anders dan in de bosplantsoenen, zoals beschreven in paragraaf 2.3. In de twee aangemerkte bosplantsoenen is de dichtheid van bomen groot en de keuze van bomen is gekoppeld aan het verhaal van het gebied. Om de educatieve waarde te bereiken is het dus ook essentieel om juist deze bomen de ruimte te

geven om zichtbaar te zijn en zich goed te kunnen ontwikkelen. Beheer in deze gebieden worden in meer detail beschreven in paragraaf 2.4.

Figuur 2: Schematische tekening van de Hortus met in groen de bomen, waarbij de grootte de kroonvang illustreert zoals gemeten in 2024. De oranje arcering geeft het bosplantsoen “Nederlandse flora van de toekomst” aan en de blauwe arcering het coniferengebied. Bomen buiten deze twee gebieden worden beschouwd als solitaire bomen.

2.3 BOMENBEHEER BIJ SOLITAIRE BOMEN

In de Hortus bevinden zich op dit moment 31 solitaire bomen (zie paragraaf 3.2 voor gedetailleerde omschrijving). Deze bomen staan verspreid over het terrein van de Hortus en veel van de bomen zijn al decennia onderdeel van de Hortus. Over het algemeen hebben deze bomen voldoende groeiruimte en licht. Omdat de levensduur van bomen aanzienlijk langer is dan die van de onderbeplanting, zijn deze bomen over het algemeen niet gekoppeld aan het verhaal dat door de onderbeplanting in de tuin wordt verteld. De bomen vertellen daarmee hun eigen verhaal. Vanwege de leeftijd en het vaak bijzondere type bomen, zijn op dit moment 7 van deze bomen aangemerkt als beschermwaardige houtopstand (zie meer detail in paragraaf 3.2).

Deze solitaire bomen zijn historisch, visueel en inhoudelijk interessant, daarom is het beheer van deze bomen gefocust op het zo lang mogelijk behouden van deze bomen. De bomen hebben vaak voldoende groeiruimte en de omgeving wordt daar waar nodig op aangepast. Jaarlijks wordt in de door een externe partij uitgevoerde boomveiligheidscontrole de veiligheid van deze bomen beoordeeld en advies gegeven op het beheer. Elke zomer wordt

snoei uitgevoerd, in eerste instantie gericht op veiligheid en ook op het verbeteren van de groei.

Het kappen van solitaire bomen wordt zo lang mogelijk uitgesteld en enkel uitgevoerd vanwege veiligheid of ernstige ziekte. In enkele uitzonderlijke gevallen kan gekozen worden een boom te verwijderen vanwege noodzakelijke ontwikkelingen in de tuin, maar daarbij wordt rekening gehouden met het belang van de boom voor de collectie. Bij het kappen van een boom om een van bovenstaande redenen is het aanvragen van een omgevingsvergunning voor kap noodzakelijk en zal uitgebreid onderzoek worden gedaan. Ook wordt de mogelijkheid van ecologisch behoud onderzocht en waar mogelijk uitgevoerd. Bij solitaire bomen is herplant in de regel het doel en zal een vergelijkbare boom worden geplant. Gezien het feit dat solitaire bomen over het algemeen voldoende ruimte hebben, is de mogelijkheid van herplant op dezelfde locatie vaak ook aanwezig.

2.4 BOMENBEHEER IN BOSPLANTSOENEN

Naast de solitaire bomen, bevat de Hortus twee bosplantsoenen met respectievelijk 24 bomen (coniferengebied, zie paragraaf 3.3) en 34 bomen (Nederlandse Flora van de toekomst, zie paragraaf 3.3). Beide gebieden zijn aangemerkt als bosplantsoen omdat (1) de gebieden zeer dicht beplant zijn met bomen, waarbij de dichtheid 10 keer zo groot is als in de rest van de tuin en (2) de bomen inhoudelijk bijdragen aan het verhaal dat het gebied vertelt. Om beiden redenen wordt ander beheer gevoerd dan bij solitaire bomen.

Voor bomenbeheer in de bosplantsoenen is naast het belang van veiligheid, een belangrijk doel dat de bomen, die belangrijk zijn voor de collectie en het verhaal, goed zichtbaar zijn en zich voldoende kunnen ontwikkelen. Door de huidige hoge dichtheid van bomen is er voor een deel van de bomen nu te weinig licht beschikbaar of te weinig ondergrondse groeiruimte, regelmatig resulterend in slechte groei of ziekte. Ook is soms alleen de stam zichtbaar en is het voor publiek niet mogelijk om de boom goed te zien.

Op dit moment worden bomen in deze plantsoenen gemonitord in de eerdergenoemde boomveiligheidscontrole en wordt er gericht gesnoeid in de zomer om veiligheid te waarborgen en ruimte te creëren. Graag willen de Hortus in deze gebieden meer gericht beleid voeren om die bomen die belangrijk zijn voor de collectie meer ruimte te bieden en tegelijk nog gericht op de collectie aan te planten. Gezien de huidige dichtheid van bomen in beide gebieden en de problemen met sommige van deze bomen, is het dunnen van de houtopstand in deze gebieden van belang om de beschreven doelen te bereiken. Wanneer na kap herplant verplicht zou zijn, zou dit contraproductief zijn voor de ontwikkeling van het gebied. Daarom wordt er voorgesteld om voor beide gebieden gebruik te maken van de vergunningsvrijstelling voor dunnen zoals opgenomen in de dunningsbepaling van de Bomenverordening 2014 (zie definitie dunnen in paragraaf 1.4).

Dunnen betreft per definitie het kappen van een boom met als doel om de bomen in de omgeving meer licht en ruimte om te groeien te bieden. In de bosplantsoenen zal een selectie moeten worden gemaakt van de bomen die gedund worden om ruimte te creëren. Omdat het voor de Hortus essentieel is dat juist die bomen die bijdragen aan de collectie blijven en ruimte krijgen zijn de gebieden ongeschikt voor systematische dunning en wordt voor selectieve dunning (zie definities paragraaf 1.4). Bij selectieve dunning wordt op basis van selectiecriteria die bomen geselecteerd die verwijderd worden. De Hortus kiest voor bomen die voldoen aan 1 van de volgende selectiecriteria:

1. De betreffende boom heeft gezondheidsproblemen die op korte of lange termijn een risico vormen voor het publiek, dan wel voor de tuin.
2. De betreffende boom heeft beperkte collectiewaarde.

Collectiewaarde wordt in bovenstaande voorwaarden beschreven als een boom die ofwel (1) is aangemerkt als beschermwaardige houtopstand of (2) van belang is voor het verhaal in het betreffende gebied of (3) op basis van leeftijd of conservatiewaarde bijdraagt aan internationale doelen van botanische tuinen. Bomen die zijn aangemerkt als beschermwaardige boomopstand zijn uitgezonderd van de dunningsbepaling en zullen alleen via een omgevingsvergunning voor kap met een herplantplicht worden gekapt.

Hieronder wordt per gebied de verhaallijn beschreven op basis waarvan kan worden bepaald of een boom binnen het betreffende gebied past en daarmee collectiewaarde heeft.

Coniferengebied

Het coniferengebied wordt gekenmerkt door een collectie bestaande uit coniferen, andere gymnospermen en sporendragende planten. Naaktzadigen zijn vermoedelijk 350-310 miljoen jaar geleden ontstaan en zijn voor een enorm lange periode de dominante plantengroep geweest. Het mesozoïcum (245 – 65 jaar geleden) wordt vaak geduïd als “the age of dinosaurs” maar vanuit een botanisch perspectief is het “the age of conifers”. Vanaf het boven Krijt tot het Paleoceen (125-55 miljoen jaar geleden) beginnen de bloemplanten aan een enorme opmars en begint de floristische compositie zoals men ie nu kent. Dit ging ten koste van een enorme diversiteit aan (reuzen)varens, wolfsklauwen en gymnospermen die gedurende 225 miljoen jaar de dominante landplanten waren. Deze plantengroepen zijn in soortendiversiteit afgenomen en bevatten meerdere ernstig bedreigde soorten. Tegelijkertijd domineren coniferen grote delen van de vegetatie van het noordelijk halfrond, en zijn er meerdere soorten van economische waarde, bijvoorbeeld voor hout, papier en hars. Om deze reden is het van belang de bezoeker te informeren over deze bijzondere plantengroepen met een lange evolutionaire historie. Het coniferengebied heeft een belangrijke educatieve functie, waar het ontstaan van naaktzadigen in de plantenevolutie kan worden toegelicht en waar voorbeelden van sporenplanten en naaktzadigen kunnen worden getoond. Juist omdat op dit moment de bloemplanten vaak in het oog springen, is het van belang om deze tak van planten ook een stem te geven.

Bomen met een grote collectiewaarde in dit gebied zijn naaktzadigen en sporenplanten, bij voorkeur met een bekende afkomst. De leeftijd van de boom speelt hierbij ook een rol, omdat een oudere boom moeilijk te vervangen is. Op dezelfde manier heeft een meer zeldzame boom vaak een grotere collectiewaarde.

Afbeelding 1 en 2: Huidige situatie in de bosplantsoenvakken Nederlandse flora van de toekomst (links) en het coniferengebied. Boomkronen hebben onvoldoende groeiruimte en groeien naar het licht. Door het gesloten kronendek is er weinig licht voor onderbeplanting. Door de hoeveelheid bomen worden de collectiewaardige bomen geremd in hun ontwikkeling.

Nederlandse flora van de toekomst

Dit gebied is een nieuw te ontwikkelen gebied. Op dit moment is dit gebied een bosgebied waar enkele plantenfamilies aandacht krijgen, maar waar een beperkt verhaal wordt verteld. Tussen 2025 en 2027 zal de inhoud van het gehele gebied worden herzien en opnieuw aangelegd. Het doel van het nieuwe gebied is om een inhoudelijk verhaal te vertellen over biodiversiteit van Nederland en hoe deze door klimaatverandering en andere oorzaken onder druk staat. In de vernieuwde kas wordt een vergelijkbaar verhaal verteld en in dit gebied wordt dit vertaald naar de eigen omgeving. Ook wordt bezoekers meegegeven wat men zelf kan doen om bij te dragen aan een biodiverse omgeving. Dit gebied zal enerzijds veel inheemse beplanting tonen, maar anderzijds is er ook ruimte voor planten die mogelijk in de komende jaren in Nederland een plek zouden kunnen vinden of die een functie uitvoeren in ons ecosysteem, bijvoorbeeld als waardplant voor insecten.

Bomen met grote collectiewaarde in dit gebied zijn bijvoorbeeld inheemse bomen, bomen met een duidelijk verhaal over de functie van planten in het ecosysteem of bomen die

mogelijk in de toekomst in Nederland een belangrijke rol spelen. Ook de magnolia's hebben een belangrijke collectiewaarde, omdat zij bijdragen aan het verhaal door het gehele verhaal op de historische tijdlijn van de evolutie te zetten. De collectiewaarde van bomen in dit gebied is dus direct gekoppeld aan de inhoudelijke verhaallijn. Natuurlijk kan een boom ook collectiewaarde hebben door de leeftijd of zeldzaamheid, ook als deze minder direct bijdraagt aan het gebied. Daarmee heeft het dan een breder gedragen collectiewaarde, vergelijkbaar met solitaire bomen.

2.5 AFSOTING VAN COLLECTIE

In bovenstaand beheer wordt over het algemeen uitgegaan van kap als methode van verwijdering van bomen uit de Hortus. Veelal zal in de praktijk bij het verwijderen van bomen sprake zijn van aangetaste bomen, waardoor kap de logische oplossing is omdat het verplaatsen van dergelijke bomen niet haalbaar of wenselijk is. Ook bij gezonde exemplaren gaat het vaak om oudere bomen, waarbij door de dichtheid op andere bomen ook het gedegen uitgraven en beschermen van de kluit en daarbij het niet beschadigen van de overige bomen een uitdaging is.

Echter, de Hortus zal altijd de mogelijkheid onderzoeken of de boom kan worden verplaatst. De Hortus heeft de verplichting om als botanische tuin afstoting van collectie altijd volgens een gedegen proces te laten verlopen. Bij het afstoten van planten wordt rekening gehouden met internationale wet- en regelgeving en de bedreigde status van de plant. Planten en objecten die afgestoten worden en waarbij overleving redelijk wordt geacht, worden eerst aangeboden aan NVBT-geaccrediteerde Nederlandse instellingen alvorens ze aangeboden worden aan andere partijen.

3. HUIDIGE SITUATIE

3.1 INVENTARISATIE

Binnen de Hortus wordt de gehele collectie met regelmaat geïnventariseerd. De gehele collectie is geregistreerd in de collectiedatabase IrisBG, waarin ook actief wijzigingen in beplanting worden bijgehouden. Naast het bijhouden van wijzigingen, wordt ook elk vak elke 1-5 jaar volledig geïnventariseerd, waarbij de frequentie afhankelijk is van de variabiliteit van de beplanting. De inventarisatie van bomen wordt meegenomen in de inventarisatie van de vakken.

Naast deze interne inventarisatie, wordt tijdens de jaarlijkse boomveiligheidskeuring het gehele bomenbestand gekeurd op de conditie van de kroon, stam en stamvoet en de daaraan gerelateerde veiligheid. Bomen die geclassificeerd worden als attentieboom hebben extra controle nodig, risicobomen vereisen actie zoals (gerichte) snoei, nader technisch onderzoek of velling binnen 6 maanden. Ook de ingeschatte conditie, hoogte en diameter worden genoteerd. Bovendien is in 2024 een uitgebreide meting van de boomkronen gedaan (zoals weergegeven in figuur 2).

In onderstaande paragrafen zal voor de solitaire bomen en de bosplantsoenen de bijbehorende bomen worden getoond en de huidige gezondheid worden besproken.

3.2 ANALYSE SOLITAIRE BOMEN

Figuur 3: Overzicht van de solitaire bomen in de Hortus, met in rood gearceerd de momenteel erkende beschermwaardige houtopstand door de gemeente Amsterdam. Sommige bomen zijn ook erkend door de bomenstichting. In oranje de bomen die door de Hortus worden aangedragen om erkend te worden als beschermwaardige houtopstand.

Verspreid over de 1,2 hectare van de Hortus bevinden zich op dit moment 31 solitaire bomen. Dit zijn bomen die buiten de twee gekarakteriseerde bosplantsoenen vallen, over het algemeen voldoende ruimte hebben om zich te ontwikkelen en niet direct gekoppeld zijn aan het verhaal wat het specifieke deel van de tuin vertelt.

Van deze 31 solitaire bomen zijn op dit moment 7 bomen aangemerkt als beschermwaardige houtopstand. Daarop aanvullend wil de Hortus zelf nog twee nieuwe bomen aandragen als beschermwaardige houtopstand: de pluimes (*Fraxinus ornus*) en de gewone plataan (*Platanus x hispanica*). De eerste boom heeft een bijzondere educatieve waarde door enting op een onderstam van *Fraxinus excelsior*, is waarschijnlijk ruim 100 jaar en is kenmerkend voor de tuin. De tweede is een groot exemplaar van de plataan die beeldbepalend is voor de tuin.

Zes van deze 31 solitaire bomen zijn in de meest recente boomveiligheidscontrole (17 oktober 2025) aangemerkt als attentie of risicoboom vanwege gebreken die mogelijk nu of in de toekomst een risico opleveren. Vijf van de zes bomen zijn aangemerkt als

beschermwaardige houtopstand of worden door de Hortus voorgesteld om daaraan toe te voegen. Om die reden zal ook alles gedaan worden om deze bomen te behouden met behulp van gerichte snoei, het plaatsen van een stut en het inschatten van het risico.

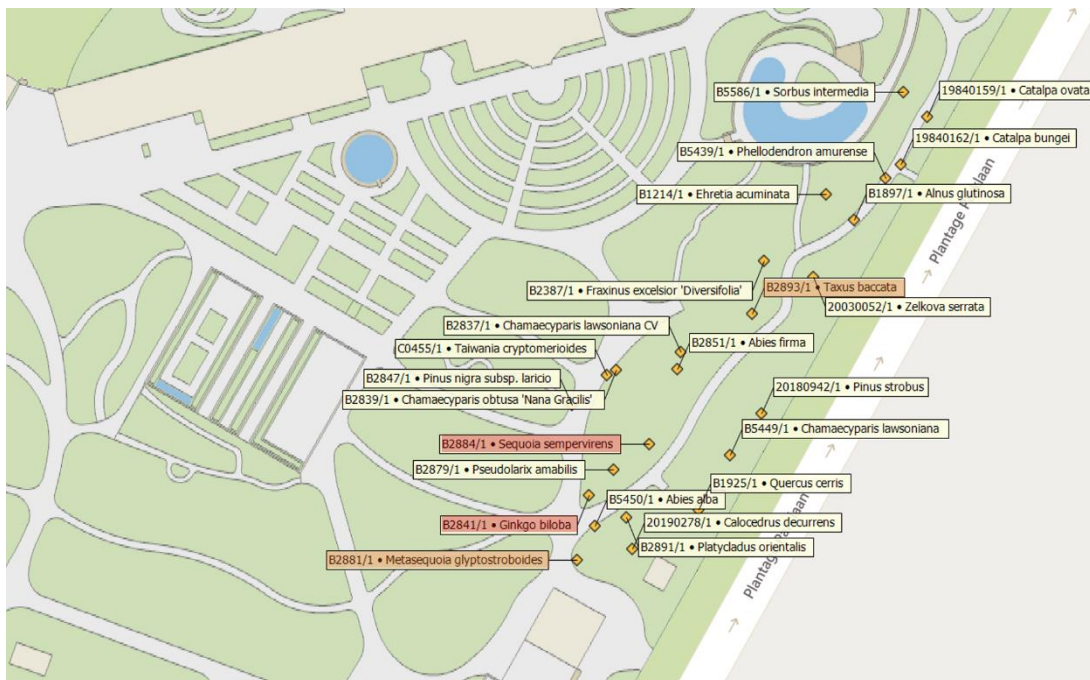
Tabel 1. Solitaire bomen in de Hortus aangemerkt als attentie- of risicoboom tijdens de meest recente boomveiligheidscontrole op 17 oktober 2025.

Accessie	Soort	Categorie veiligheid	Toelichting
B2924/1	<i>Catalpa bignonioides</i>	Attentieboom	Dode takken (geen omgevingsrisico); Afstervingsverschijnselen; beschadigd bastweefsel; holte stam en stamvoet.
B4015/1	<i>Corylus colurna</i>	Risicoboom	Dood hout; bastnecrose; scheefstand; holte stamvoet.
B3136/1	<i>Fraxinus ornus</i>	Attentieboom	Holte stam; Scheefstand; Stut snoert in stam
B2872/1	<i>Ginkgo biloba</i>	Attentieboom	Spechtengaten stam; Verwelking blad gedurende de zomer; beperkt levende takken. Levensverwachting 1-5 jaar.
B1823/1	<i>Platanus x hispanica</i>	Attentieboom	Holte tak; dynamische kroonverankering in de kroon.
19820710/1	<i>Sorbus aucuparia</i>	Attentieboom	Rotting stamvoet

3.3 ANALYSE BOSPLANTSOENEN

Hieronder worden de bomen in beide bosplantsoenen verder uitgelicht. Deze bosplantsoenen zijn gekarakteriseerd als bosplantsoen, omdat de dichtheid van bomen in beide gebieden op basis van het aantal bomen en het oppervlak ongeveer 10 keer zo groot als in de rest van de tuin. Bovendien dragen deze bomen inhoudelijk bij aan het verhaal van het gebied. Echter, door de hoge dichtheid is ander beheer gewenst, om de aanwezige bomen licht, ruimte om te ontwikkelen en zichtbaarheid te geven.

Bosplantsoen 'Coniferengebied'

Figuur 4: Overzicht van de bomen in het bosplantsoen 'Coniferenvak', met in rood gearceerd de momenteel erkende beschermwaardige houtopstand door de gemeente Amsterdam. In oranje de bomen die door de Hortus worden aangedragen om erkend te worden als beschermwaardige houtopstand.

Het bosplantsoen 'coniferengebied' is ongeveer 850 m² groot en op deze oppervlakte bevinden zich in totaal 24 bomen. Van deze 24 bomen zijn 14 bomen naaktzadigen, die goed binnen het verhaal van het coniferengebied passen. Tijdens de meest recente bomencontrole zijn 3 bomen aangemerkt als attentieboom (zie Tabel 2). Op dit moment zijn de risico's bij deze bomen onder controle. Van deze drie bomen is de *Ehretia acuminata* geen naaktzadige en past deze niet binnen de collectie, dat zou deze boom mogelijk aanmerken voor kap. De overige twee bomen zijn voorsnog een belangrijk deel van de collectie en daarbij wordt aangestuurd op behoud.

Tabel 2. Bomen in het coniferengebied aangemerkt als attentieboom tijdens de meest recente boomveiligheidscontrole op 17 oktober 2025.

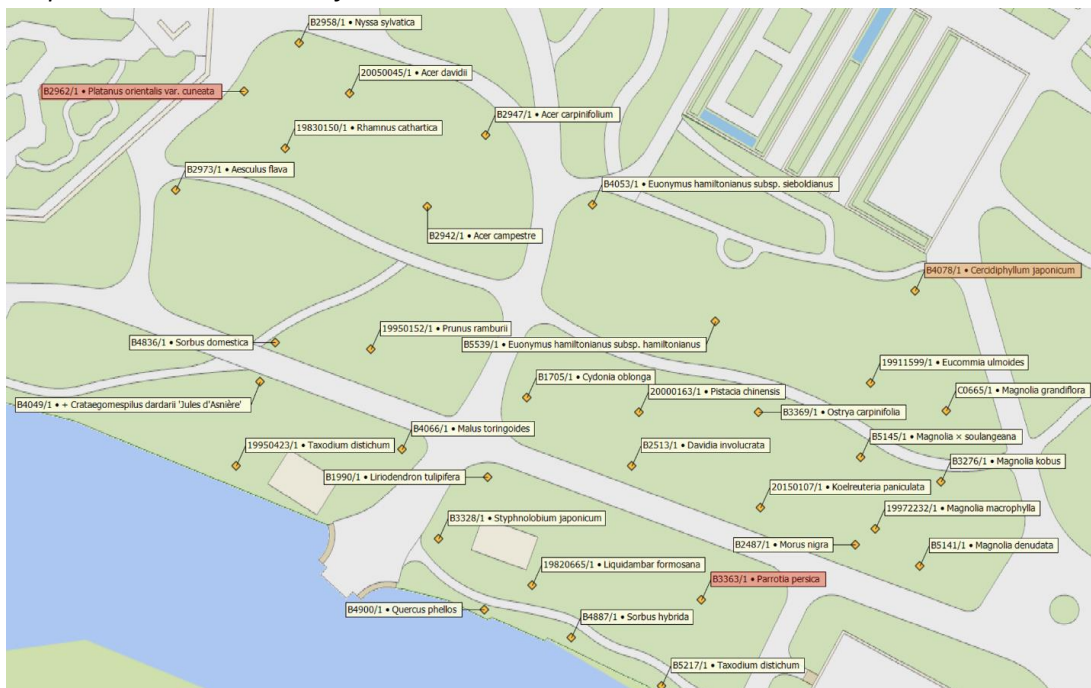
Accessie	Soort	Categorie veiligheid	Toelichting
B2851/1	<i>Abies firma</i>	Attentieboom	Bloedingen; Houtscheur stam; Torsie
B1214/1	<i>Ehretia acuminata</i>	Attentieboom	Holte stamvoet
B2881/1	<i>Metasequoia glyptostroboides</i>	Attentieboom	Spechtengat

Twee bomen zijn aangemerkt als beschermwaardige houtopstand door de Amsterdamse gemeente, namelijk de kustsequoia (*Sequoia sempervirens*) en de Japanse notenboom (*Ginkgo biloba*). Het exemplaar van de Japanse notenboom in het coniferenvak is echter enkele jaren geleden gekapt vanwege een tonderzwam, waarbij de onderstam ecologisch

behouden is. Die onderstam is inmiddels uitgebreid uitgelopen met takken en blad. Deze boom heeft daarom voor de Hortus educatieve waarde, maar of deze boom nog als beschermwaardige houtopstand moet worden gezien staat ter discussie.

Naast deze twee bomen is het voorstel van de Hortus om ook de venijnboom (*Taxus baccata*) en de watercipres (*Metasequoia glyptostroboides*) op te nemen als beschermwaardige houtopstand. Deze beschermwaardige houtopstand zou buiten het voorgestelde beheerplan vallen en behandeld worden als solitaire bomen.

Bosplantsoen 'Nederlandse flora van de toekomst'

Figuur 5: Overzicht van de bomen in het bosplantsoen 'Nederlandse flora van de toekomst', met in rood gearceerd de momenteel erkende beschermwaardige houtopstand door de gemeente Amsterdam. In oranje de bomen die door de Hortus worden aangedragen om erkend te worden als beschermwaardige houtopstand.

Het bosplantsoen 'Nederlandse flora van de toekomst' is ongeveer 1500 m² groot en op deze oppervlakte bevinden zich in totaal 34 bomen. Van deze bomen draagt minstens de helft inhoudelijk bij aan het verhaal, zoals bijvoorbeeld de inheemse bomen en de magnolia's. Binnen het gebied zijn in de meest recente boomveiligheidscontrole 7 bomen aangemerkt als risico- of attentieboom (tabel 3). Omdat sommige van deze bomen ernstige gebreken tonen en geen plek hebben binnen het verhaal, komen deze op korte termijn in aanmerking voor kap om daarmee meer licht te creëren voor de bomen die de Hortus wel graag wil behouden, zoals de als beschermwaardige houtopstand aangemerkte bomen hieronder beschreven. In het werkplan in hoofdstuk 4 zal in detail ingegaan worden op de beheerplannen.

Tabel 3. Bomen in het gebied “Nederlandse flora voor de toekomst” aangemerkt als attentie- of risicoboom tijdens de meest recente boomveiligheidscontrole op 17 oktober 2025.

Accessie	Soort	Categorie veiligheid	Toelichting
B4049/1	+ <i>Crataegomespilus dardarii</i> ‘Jules d’Asniere’	Attentieboom	Dikrandtonderzwam, Kroon ingenomen.
B4078/1	<i>Cercidiphyllum japonicum</i>	Attentieboom	Dikrandtonderzwam bij stamvoet, inactief.
B2881/1	<i>Euonymus hamiltonianus</i> subsp. <i>hamiltonianus</i>	Attentieboom	Kardinaalsmutsvuurzwam op stam en in de kroon
B4066/1	<i>Malus toringoides</i>	Attentieboom	Holte stam; Gesteelde lakzwam; prachtvlamhoed; maretak
B3363/1	<i>Parrotia persica</i>	Attentieboom	Dikrandtonderzwam op snoeiwond, hergroei van verwijderd vruchtlichaam.
19950152/1	<i>Prunus ramburii</i>	Risicoboom	Houtscheur stamvoet, 2 stamdelen wijken uiteen bij de voet. Hevige reactiegroei, stobbezammetje op stamvoet.
B3328/1	<i>Styphnolobium japonicum</i>	Attentieboom	Bastnecrose; Bastwoekering; spechtengat; schubbe bundelzwam in afgelopen jaren.

Twee bomen zijn aangemerkt als beschermwaardige houtopstand door de Amsterdamse gemeente, namelijk het Perzisch ijzerhout (*Parrotia persica*) en de Oosterse plataan (*Platanus orientalis* var. *cuneata*). Voor beide bomen is ook in het nieuwe verhaal een speciale plek weggelegd. De Oosterse plataan wordt gezien als boom van de toekomst en het Perzisch ijzerhout zal dienen als reflectieplek om rondom plaats te nemen. Naast deze twee bomen is het voorstel van de Hortus om ook de katsura boom (*Cercidiphyllum japonicum*) op te nemen als beschermwaardige houtopstand. Deze bomen zouden buiten het voorgestelde beheerplan vallen en behandeld worden als solitaire bomen.

3.4 CONCLUSIE ANALYSE

Binnen de Hortus bevindt zich op een relatief klein oppervlak een groot aantal bomen. In deze analyse zijn de momenteel 89 bomen (>31cm omtrek, zie definitie paragraaf 1.4) in de Hortus meegenomen. Van die 89 bomen bevinden 58 bomen, 65%, zich in de twee bosplantsoenen die samen 2360 m² omvatten en daarmee minder dan 20% van het gehele tuinoppervlakte omvatten. In beide bosplantsoenen is de dichtheid van bomen tien keer zo groot als in de rest van de tuin. Dit illustreert de noodzaak van aangepast beheer in deze bosplantsoenen, waar ruimte moet worden gemaakt voor de bomen die van grote waarde zijn voor de collectie. Specifiek in bosplantsoen “Nederlandse flora van de toekomst” is ook te zien dat veel bomen ernstige gebreken vertonen, mogelijk ook door het gebrek aan groeiruimte. Om deze gebieden weer van voldoende groeiruimte, licht en zichtbaarheid te voorzien, is dunnen zonder herplant noodzakelijk.

4. WERKPLAN

4.1 WERKPLAN 2025-2035

In het werkplan dat hieronder beschreven wordt, zal onderscheid gemaakt worden tussen regulier beheer, analyse van de gebreken in de bosplantsoenen en uitvoer van dunning in beide bosplantsoenen om tot een toekomstbestendige situatie te komen met betrekking tot de gezondheid, leeftijd en de dichtheid van bomen. In de periode van 2025-2035 streeft de Hortus ernaar om in een balans te komen, zodat in de toekomst minder ingrijpende veranderingen noodzakelijk zijn.

Regulier onderhoud

Regulier onderhoud in de Hortus is gericht op het behoud en zo goed mogelijke groei van de bomen in de Hortus. Hierbij is de boomveiligheidscontrole, jaarlijks uitgevoerd in oktober, leidend. Op basis van de boomveiligheidscontrole wordt in de zomer snoei uitgevoerd. Er is gekozen voor snoei in de zomer om de bomen niet onnodig te stimuleren in hun groei, de bomen te snoeien wanneer de sapstroom en afgrenseling actief zijn en omdat dood hout in de zomer goed zichtbaar is. Naast het advies uit de boomveiligheidscontrole wordt voor de geplande snoei door het tuinteam van de Hortus een analyse van de huidige groei van de bomen gedaan, waarbij rekening wordt gehouden met lichtbeschikbaarheid van bomen en het belang van elk van deze bomen voor de collectie. Op basis hiervan kan een keuze worden gemaakt om extra snoei uit te voeren. Een extern boomverzorgingsbedrijf voert de snoei uit en adviseert ook in mogelijke extra maatregelen.

Reguliere kap wordt in de regel uitgevoerd als bomen een veiligheidsrisico vormen of dusdanig verzwakt zijn dat de voorkeur uit gaat naar het vervangen van de boom door een gezondere boom die meer bijdraagt aan de collectie. Bij reguliere kap van solitaire bomen wordt altijd een omgevingsvergunning voor kap aangevraagd en is herplant de intentie. In de afgelopen jaren zijn een aantal solitaire bomen gekapt en in 2025 en 2026 zal hiervoor gerichte herplant plaatsvinden.

Er zijn enkele solitaire bomen die momenteel zeer verzwakt zijn en mogelijk zullen worden gekapt aan de hand van een omgevingsvergunning voor kap. Hierbij gaat het om een van de Japanse notenbomen (*Ginkgo biloba*, B2872/1), die helaas sterke verwelkingssymptomen ondervindt. Afgelopen jaar is om dezelfde reden een andere Japanse notenboom gekapt, die een gevaar vormde voor de bezoekers en vrijwel geen blad meer had. Naast deze boom is ook de Anna Paulownaboom (*Paulownia tomentosa*, B5037/1) zeer verzwakt. Anna Paulownabomen worden ongeveer 70-120 jaar oud en deze boom bevindt zich aan het eind van zijn natuurlijke levensduur. Alhoewel er nog 1 tak is met enkele bladeren, zou het voor de collectie van de Hortus en het verhaal wat deze boom kan vertellen, het van waarde zijn om hier een jonge, nieuwe Anna Paulowna boom voor terug te planten. Als laatste is de wilde lijsterbes (*Sorbus aucuparia*, 19820710/1) al enkele jaren in slechte conditie bij de stamvoet, wat een mogelijk risico oplevert. Herstel van deze boom is niet waarschijnlijk. Er

kan daarom preventief gekozen worden om deze boom te vervangen door een jonge boom, om zowel aan de veiligheid als aan de verjonging bij te dragen. Op een vergelijkbare manier zal elk jaar de overweging gemaakt moeten worden bij de overige solitaire bomen in hoeverre zij ondanks hun gebreken nog bijdragen aan de Hortus en de veiligheid niet in het geding is. Hierbij wordt in de regel conservatief gehandeld.

Dunning bosplantsoenen

Ten behoeve van het toekomstbestendig maken van de beide bosplantsoenen, zal aan de hand van de beschreven selectiecriteria in paragraaf 2.4 een selectie worden gemaakt van bomen die aanmerking komen voor kap ten behoeve van uitdunning van het gebied. Voor beide gebieden zal deze selectie in twee fases plaatsvinden, waarbij na de eerste fase het effect op de overgebleven bomen en het gebied kan worden geëvalueerd. Dit voorkomt onnodige kap en geeft de tijd om mogelijk verzwakte bomen te laten herstellen.

Voor het bosplantsoen “Nederlandse flora van de toekomst” is een eerste selectie van zes bomen (zie tabel 4) gemaakt die in 2026 zullen worden gekapt. Deze bomen voldoen aan een van de selectiecriteria (zie paragraaf 2.4) en het verwijderen creëert licht en ruimte en maken de aanpassing van het gebied mogelijk. Twee jaar later, in 2028, zal een evaluatie worden gedaan van het beoogde effect op de overgebleven bomen en wordt de tweede fase ingezet, waarbij mogelijk andere bomen worden gedund om die plekken die nog beperkt zijn in groei en licht ook ruimte te geven.

Voor het bosplantsoen “coniferengebied” zal een vergelijkbaar proces volgen, waarbij in 2026 een eerste selectie zal worden gemaakt voor dunning van dit gebied. Om dit voldoende tijd te geven, staat de eerste dunning voor 2028 gepland. Vervolgens zal twee jaar later in 2030 het effect van de dunning worden geëvalueerd en de tweede fase worden ingezet.

Dunning fase één “Nederlandse flora van de toekomst”

Drie van de geselecteerde bomen zijn attentiebomen, waarbij deze al meerdere jaren in de boomveiligheidscontrole als attentie- of risicoboom zijn aangemerkt. Vaak is door de noodzakelijke snoei om veiligheid te waarborgen natuurlijke kroon aangetast en hebben ze vanwege aantasting aan de stamvoet het risico om bij de stamvoet of stam te breken. Naast dit risico geldt voor twee van de drie de bomen dat hun waarde voor de collectie beperkt is en voor de derde boom dat deze een grote hoeveelheid licht wegneemt van de rest van de collectie eromheen. De overige drie geselecteerde bomen bevinden zich midden in het donkerste deel van het gebied en beperken daarmee groei en lichtinval voor veel van de

omliggende bomen en de onderbegroeiing. Alledrie hebben een beperkte waarde voor de collectie, omdat een tweede exemplaar van dezelfde soort elders in de Hortus aanwezig is of deze boom een cultivar is.

Tabel 4. Bomen in het gebied “Nederlandse flora voor de toekomst” die als onderdeel van de dunning in fase 1 zullen worden gekapt. Aangegeven is of deze boom op basis van selectiecriteria 1 (slechte conditie boom) of 2 (beperkte collectiewaarde) is geselecteerd.

Accessie	Soort	1	2	Toelichting
B4049/1	+ <i>Crataegomespilus dardarii</i> 'Jules d'Asniere'	X	X	Attentieboom; Zeer verzwakt door dikrandtonderzwam, Kroon is al ingenomen. Boom heeft geen collectiewaarde: een hybride cultivar die niet aan dit verhaal bijdraagt. Risico van omvallen is aanwezig.
19950152/1	<i>Prunus ramburii</i>	X	X	Risicoboom; Houtscheur stamvoet, 2 stamdelen wijken uiteen bij de voet. Hevige reactiegroei, stobbezwammetje op stamvoet.
B3328/1	<i>Styphnolobium japonicum</i>	X		Attentieboom, heeft zeer veel schade oa Bastnecrose, Bastwoekering en bundelzwam. Afgelopen jaar al flink gesnoeid uit veiligheidsoverwegingen, zowel voor publiek als monumentale brug. Boom is op einde levensduur. Sterk beperkend voor lichtinval in het gehele gebied.
20150107/1	<i>Koelreuteria paniculata</i>		X	Groeit dicht op de ijzerhout (<i>Parrotia persica</i> , B3363/1) en beperkt de lichtinval in het gehele gebied. Tweede exemplaar in de collectie aanwezig als solitaire boom.
B3369/1	<i>Ostrya carpinifolia</i>		X	Beperkt lichtinval en groeiruimte in gehele gebied, met name voor de magnolia's. Tweede exemplaar in de collectie aanwezig als solitaire boom.
B4154/1	<i>Magnolia soulangeana</i>	x	X	Beperkt ruimte in het magnoliavak voor andere magnolia's, zowel voor groei als zichtbaarheid. Als hybride minder relevant voor de botanische collectie.

Verjonging

Omdat het huidige bomenbestand van de Hortus relatief oud en van vergelijkbare leeftijd is, zal naast dunning, ook een noodzaak tot verjonging zijn. Zoals aangegeven bij regulier onderhoud, zal een deel van verjonging plaatsvinden door herplant van sterk verzwakte en verouderde solitaire bomen. Ook zal in de bosplantsoenen bewust worden gekeken naar mogelijkheden tot verjonging die passen in het verhaal van de collectie. Deze verjonging is echter losgekoppeld van herplant, om ook een verlaging van de bomendichtheid mogelijk te maken. Voor deze verjonging wordt gericht op aanplant in de tweede helft van dit beheerplan (2030-2035), zodat eerst in de bosplantsoenen voldoende ruimte gemaakt kan worden.

4.2 TIJDLIJN

Zoals in bovenstaande beschrijving aangegeven, zullen tussen 2025-2035 in verschillende fases beide bosplantsoenen worden geëvalueerd en aangepast, zodat de beoogde reductie

in bomendichtheid wordt bereikt en de collectie beter bijdraagt aan het verhaal. De focus in de eerste jaren 2025-2028 ligt op het in twee fases aanpassen van het bosplantsoen ‘de Nederlandse flora van de toekomst’. Daarnaast zullen ook de sterk verzwakte solitaire bomen worden vervangen en daarmee een eerste fase van verjonging in de tuin aandragen. Gedurende het tweede deel van dit beheerplan (2028-2030) zal het coniferengebied worden geëvalueerd en aangepast. In het derde deel van dit beheerplan (2030-2035) ligt de focus op verjonging van deze gebieden en de gehele Hortus, met een focus op aanplant die bijdraagt aan het verhaal wat de collectie in ieder tuindeel vertelt.

Tabel 5. Overzicht van de planning per jaar van voorbereiding en uitvoering van onderhoudsmaatregelen.

Jaar	Beheermaatregel
2025	✓ Selectiefase 1 bosplantsoen “Nederlandse flora van de toekomst” ✓ Herplant ter compensatie van recente kap solitaire bomen
2026	✓ Eerste fase dunning bosplantsoen “Nederlandse flora van de toekomst” ✓ Selectiefase 1 bosplantsoen ‘Coniferenvak’ ✓ Herplant ter compensatie van recente kap solitaire bomen
2028	✓ Tweede fase dunning bosplantsoen “Nederlandse flora van de toekomst” ✓ Eerste fase dunning bosplantsoen “Coniferengebied”
2030	✓ Aanplant jonge bomen die bijdragen aan verhaallijnen ter verjonging ✓ Tweede fase dunning bosplantsoen “Coniferengebied”
2035	✓ Aanplant jonge bomen die bijdragen aan verhaallijnen ter verjonging

4.3 COMMUNICATIE

Voor het publiek van de Hortus, waaronder vele buurtbewoners vallen, is het kappen een boom altijd een bijzondere en soms pijnlijke gebeurtenis. Voor de Hortus is dit beheerplan juist een manier om aan het publiek uit te leggen hoe de Hortus proactief werkt aan een gezond bomenbestand wat nog vele jaren recreatie en educatie kan bieden. Dit beheerplan zal via de gemeente publiekelijk beschikbaar zijn, maar zal ook via de website van de Hortus gedeeld worden.

Vooraf aan kap van zowel bomen die via een omgevingsvergunning worden gekapt als van bomen die onder de dunningsclausule worden gekapt, zal altijd via de website van de Hortus en via sociale kanalen met het publiek worden gedeeld wat de plannen zijn. Bij grote wijzigingen is er over het algemeen ook een bord in de tuin aanwezig met informatie over aanpassingen van de tuin. Daarnaast wordt van de uitgevoerde dunning elk jaar een rapport gedeeld met uitleg en onderbouwing.

Bewoners en publiek die behoefte hebben aan uitleg of een gesprek, zullen door het personeel van de Hortus uitgebreid te woord worden gestaan.

4.4 LANGETERMIJNVISIE

De Hortus heeft een bestaansgeschiedenis van bijna 400 jaar en naar verwachting komen hier nog vele jaren bij. Bomen kennen een vergelijkbaar lange bestaansgeschiedenis en zijn daarom gediend bij een goede langetermijnvisie. Dit beheerplan van 10 jaar is daarom een begin van de intentie van de Hortus om een langetermijnvisie op het bomenbeleid te handhaven. Met dit beheerplan richten de Hortus zich op het toekomstbestendig maken van het bomenbestand: de Hortus geeft ruimte aan die bomen die van belang zijn en verjongt het bomenbestand op zo'n manier dat in de toekomst minder grote ingrijpende maatregelen nodig zijn. Na afloop van het werkplan beschreven in de vorige alinea's, is de intentie dat het aantal bomen in de Hortus in balans is met de ruimte die er is en dat bomen van een gevarieerde leeftijd aanwezig zijn. Dit zorgt ervoor dat bomen die vanwege ouderdom hun levenseinde bereiken worden vervangen door bomen die recenter zijn geplant. Daarmee krijgen bomen bij de Hortus de plek die ze verdienen: in het zicht en in het licht.